

NDZAWULO YA DYONDZO YA LE GAUTENG

XITIFIKHEYITI XA XIKAMBELO XA LE HENHLA

**XITSONGA XA RIRIMI RA VUMBIRHI
NHLAWULO WA LE XIKARHI
(Papila ra Vumbirhi)**

**NKARHI: 2 wa Tiawara
TIMAKISI: 80**

SWITSUNDZUXO NI SWILETELO:

- Phepha leri ri vumbiwile hi swiyenge swa ntlhanu A, B, C, D na E.
 - Eka swiyenge leswi u boheka ku hlamula swivutiso swimbirhi.
Xiyenge xa A *Xikolokolo nguvu ya pitori:* J.M. Magaisa
Xiyenge xa B *Xihlovo xa le mahlweni madlayisa torha:* J.M. Baloyi
Xiyenge xa C *Ntsendzeleki:* G.S. Khosa
Xiyenge xa D *Ntlhontho:* W.R. Chauke
Xiyenge xa E *Xa mina i Tinyeleti:* Freddy Rikhotso
-
-

XIYENGE XA A

VUTLHOKOVETSERI

XIVUTISO XA 1

***Xikolokolo nguvu ya Pitori:* J.M. Magaisa**

Hlaya xithokovetselo lexi nga laha hansi, ivi u hlamula swivutiso leswi landzelaka:

Pfuka! Phaphama, Xalamuka evurhongweni, Khindlimuka u tivona. U ta bomba rini mbuyangwana?	5
Hundzuluka u languta matshangava ya vunhwana, Bomba, pfuka u tivona. Ri xile ri ku xele, U nga pfumeleri tinguva ti ku hundza ntsena, Hoxela njovo yaku elwandleni ra vunhwana.	10

Jaha pfuka!
Xiya tinyenyana lomu henhla ka swihlahla,
Mama mikhuva ni swendlo swa tona,
U nga pfumeleri ngalava yi tlhekuka yoxe,
Tikumele xin'we xo fa tihlo. 15

- 1.1 Boxa vito ra Xithkovetselo lexi. (2)
- 1.2 Xana Xithkovetselo lexi i xa muxaka muni? (1)
- 1.3 Nyika tinhlamuselo ta swithkovetselo leswi landzelaka.
 - 1.3.1 Xiphato xa nhlamuselo (2)
 - 1.3.2 Sonete (2)
 - 1.3.3 Xiphato xa xirilo (2)
 - 1.3.4 Xiphato xa vuyimbeleri (2)
- 1.4 Xi vuriwa yini xithkovetselo lexi laha mutlhokovetseri a lelaka murhandziwa wa yena, mbilu ya yena yi vavaka swinene hikuva u lahlekeriwile. Hlawula nhlamulo laha hansi.
 - 1.4.1 Xiphato xa vuyimbeleri
 - 1.4.2 Xiphato xa nhlamuselo
 - 1.4.3 Sonete
 - 1.4.4 Xiphato xa xirilo (2)
- 1.5 Nyika mongo wa xithkovetselo lexi u xi hlayeke laha henhla. (2)
- 1.6 Hikokwalaho ka yini mutlhokovetseri a vula marito lama "Jaha pfuka." (2)
- 1.7 Kun'wana ka xithkovetselo, mutlhokovetseri u vula yini hi mintila leyi landzelaka.
 - 1.7.1 U nga pfumeleri tinguva ti ku hundza ntsena. (2)
 - 1.7.2 Hoxela njovo ya ku elwandle ra vunhwana. (2)
- 1.8 I xigaririmi muni lexi mutlhokovetseri a nga xi tirhisa eka mintila ya 6 na 10? (2)
- 1.9 Nyika tinhlamuselo ta marito lama landzelaka.
 - 1.9.1 Tlhekuka. (2)
 - 1.9.2 Njovo. (2)
 - 1.9.3 Ngalava. (2)
 - 1.9.4 Khindlimuka. (2)
 - 1.9.5 Xalamuka. (2)
 - 1.9.6 Matshangava. (2)

- 1.10 Xana xitlhokovetselo lexi xi nga ku pfuna kumbe ku lemukisa munhu un'wana? Pfumela kumbe kaneta ivi u seketela nhlamulo ya wena. (2)
- 1.11 Mutlhokovetseri loko a vulavula hi tinguva xana i tinguva tingani hi nga na tona? (1)
- 1.12 Xana Mutlhokovetseri u vula yini loko a ku; Tikumele xin'we xo fa tihlo. (2)

NTSENGO WA XIYENGE XA A: [40]

XIYENGE XA B

NTLANGU

XIVUTISO XA 2

Xihlovo xa le mahlweni madlayisa torha: J.M. Baloyi

Hlaya ndzimana leyi nga laha hansi kutani u hlamula swivutiso leswi yi landzelaka.

'Mina ndzi hlamarsiwe hi bokisi ra kona lera swivoni lomu matlhelo, ku n'wetsima a ro be. Phela wonge ntsumbu lowu a wu ri endzeni ka rona wu ngo huma wu vulavula na hina.

- 2.1 Lava va vulavulaka laha henhla i vamaseve, kutani boxa mavito ya vona na swivongo. (4)
- 2.2 Va vulavula va ri kwihi? (2)
- 2.3 Ntsumbu lowu ku vulavuriwaka hi wona i wa mani? Boxa vito na xivongo. (2)
- 2.4 Munhu loyi u n'wi boxeke eka 2.3 swi tise ku yini leswaku a dlayiwa?. Nyika xivangelo. (2)
- 2.5 Boxa vito ra nsati wakwe? (1)
- 2.6 Xana mufi na nsati wakwe a va ri na vana vangani? (1)
- 2.7 Boxa mavito ya vana lava na leswaku va le ka ntangha mani. (2)
- 2.8 Hikokwalaho ka yini vana va xaveriwe swikanyakanya? (2)
- 2.9 I mani loyi a thoriweke ku dlaya eka tsalwa leri? Boxa vito ra yena. (1)
- 2.10 Munhu loyi u n'wi boxeke u tiviwa hi yini elokhexini ra Mapatapata naswona a tshembisiwe ku hakeriwa mali muni ku dlaya? (3)

- 2.11 Xana vamaseve va sola mani eku dlayiweni ka munhu loyi va vulavulaka hi yena. (1)
- 2.12 Eku avanyisiweni ka rifumo ebangi, kotara yo sungula yi avanyisiwele mani? (2)
- 2.13 Xana yona kotara leyo sungula yi fanele ku tirhisiwa njhani? (2)
- 2.14 Xana lava landzelaka va averiwe njhani rifumo? (2)
- 1.14.1 Ntukulu loko o va kona.
1.14.2 Matixisa.
- 2.15 Hi yihi mbhoni leyi a yi ri kona loko ku aviwa rifumo? Boxa vito, Xivongo na leswaku yi tshama eka lokixi rihi? (3)
- 2.16 I mani loyi a hlayela nsati wa mufi xileriso xo aviwa xa rifumo, boxa vito. (1)
- 2.17 Boxa vito ra bangi laha ku nga aviwa kona rifumo. (1)
- 2.18 Xana maxaka ya mufi ya kumeka ya tshama kwihl? (2)
- 2.19 Xana a ku humelele yini ebangi ku kala ku vitaniwa ambulese? (2)
- 2.20 Xana tsalwa leri ri thyiwe kahle? Pfumela kumbe kaneta ivi u seketela. (4)

NTSENGO WA XIYENGE XA B: [40]

XIYENGE XA C

HUNGU-TSALWA

Ntsendzeleki: G.S. Khosa

XIVUTISO XA 3

Hlaya ndzimana leyi nga laha hansi ivi u hlamula swivutiso.

Vunghana bya Jaha leri a byi ri erivaleni swinene. Leswaku i munhu wo dyondzeka a swi nga kohli.

- 3.1 Xana Ntsendzeleki loko a hlangana na Fumani a a ri ka ntangha mani, naswona ka xikolo xihl? (2)
- 3.2 Fumani yena a dyondza kwihl, naswona a dyondzela yini? (2)

Phendla

- 3.3 Hikokwalaho ka yini mana wa Ntsendzeleki a lava leswaku Ntsendzeleki a dyondza xikolo? (2)
- 3.4 Hikokwalaho ka yini mana wa Ntsendzeleki a lava leswaku Ntsendzeleki a sala ka Baloyi? Vula mhaka yin'we. (2)
- 3.5 Vula nchumu lowu hlundzukiseke Ntsendzeleki ku kondza a famba ka Baloyi. (2)
- 3.6 Vula mavito ya n'wana wa Ntsendzeleki. (2)
- 3.6.1 Leri a thyiwe hi Fumana.
3.6.2 Leri a thyiwe hi Ntsendzeleki.
- 3.7 Xana Ntsendzeleki na Hlamalani va hlangane kwihl? (1)
- 3.8 Xana Hlamalani u pase ntangha mani, naswona eka xikolo xihl? (2)
- 3.9 Boxa vito ra ndhawu leyi Hlamalani a nga siya Ntsendzeleki leswaku a ta landziwa loko ri xa. (1)
- 3.10 Hikokwalaho ka yini ndhawu leyo yi vitaniwa hi vito rero? (1)
- 3.11 I mani wansati loyi a nga rhumiwa ku ta landza Ntsendzeleki, naleswaku a ambarile rhoko ra muhlovo muni na ntangu ya muhlovo muni? (2)
- 3.12 Xana wansati loye u na vana vangani? (3)
- 3.13 Vula vito ra mulungu ra Ntsendzeleki a a tirha ka yena. (1)
- 3.14 Hikokwalaho ka yini a thyiwe vito rero? (2)
- 3.15 Hi xihl xivangelo lexi hlongoriseke Ntsendzeleki eka mulungu boxa swilo swimbirhi. (2)
- 3.16 Hi wihl ntirho lowu Hlamalani a kumeleke Ntsendzeleki naswona kwihl? (2)
- 3.17 I ncini lexi tiseke Ntsendzeleki exibedlhele? (2)
- 3.18 Boxa vito ra xibedlhele xexo. (1)
- 3.19 I mani loyi a tiviseke Ntsendzeleki hi ta rifu ra Hlamalani? Nyika vito na xivongo. (2)
- 3.20 Hlamusela xikombela xa Fumani loko a ta va a vone Ntsendzeleki nakambe exibedlhele. (2)

- 3.21 Xana tsalwa leri ra Ntsendzeleki ri thyiwe kahle? Pfumela kumbe kaneta ivi u seketela. (3)
- 3.22 Boxa vito ra munghana wa Ntsendzeleki. (1)

NTSENGO WA XIYENGE XA C: [40]

XIYENGE XA D

SWIRUNGULULWANI (SHORT STRORIES)

Ntlhontlho: W.R. Chauke

Mi ta ndzi endla yini.

XIVUTISO XA 4

Swigevenga a va ha swichavi ngopfu, va chava Mthovu hinkwavo va tiva xitori xa Mthovu.

- 4.1 Vanhu va le Tshinelani va tikomba va hlupheka kutani, vula swilo swa mune leswi seketela ku hlupheka ka vona. (4)
- 4.2 Vula vito na Mufundhisi loyi Mthovu a nga ya emutini wa yena. (1)
- 4.3 I buku ya muxaka muni leyi Mthovu a nga yi tirhisa ku tshaha loko a ri karhi a kombela eka mufundhisi? (1)
- 4.4 Nyika vito ra nhwana loyi Mthovu a nga kombela ku nyikiwa yena hi mufundhisi. (1)
- 4.5 Handle ka Mufundhisi, Mthovu na n'wana wa Mufundhisi i mani un'wana loyi a ri kona endlwini loko ku lwiwa. (1)
- 4.6 Boxa vito ra gqweta ra Mthovu. (1)
- 4.7 A ri ri siku muni leri Mthovu a nga ya eka Mufundhisi ha rona? (2)
- 4.8 Xana siku rero vanhu va endlana yini? (2)
- 4.9 Xana Mufundhisi endhzaku ko tengisiwa u lerisiwe yini? (1)
- 4.10 Xana Mthovu u lombe mali muni eka Xindlandlamuki? (1)
- 4.11 Xana mali leyi a yi lavela ku endla yini? (2)

Phendla

- 4.12 Xana Mthovu na Xindlandlamuki a va sayinile ehansi loko va lombana mali? (1)
- 4.13 Mthovu ehubyeni u te u ta kota ku hakela Xindlandlamuki mali muni hi nhweti? (1)
- 4.14 Ku ya emahlweni, xana Mthovu movha wa yena wu bananile ni wa Nkulukumba mani? (1)
- 4.15 Mthovu u vile a vaviseka njhani eka mhangu leyi? (2)
- 4.16 Ehubyeni va vule leswaku movha wa nkulukumba loyi a nga bisana na Mthovu a wu onhake yini? Vula swilo swimbirhi. (2)
- 4.17 Boxa n'hweti na lembe leri Mthovu a nga biwa hi muakelani wa yena Rikhotso. (2)
- 4.18 Xana Rikhotso a a n'wi bela yini Mthovu. (2)
- 4.19 Xana Mthovu u lombe mali muni eka Rikhotso? (1)
- 4.20 Hikokwalaho ka yini khisimusi lembe rero a ri phyama eka Rikhotso, vula swivangelo swinharhu. (3)
- 4.21 Xana xikhekudyana lexi a nga xi tlumba hi movha a xi vuya kwihi naswona xi tsakisiwa hi yini? (3)
- 4.22 Hikokwalaho ka yini gqweta ra Mthovu ri nga kumanga ku tikeriwa eku kaneleni ka nandzu mayelana ni ku tlumbiwa ka xikhekudyana? (2)
- 4.23 Xana Mthovu u love njhani, naswona u lovele kwihi? (2)
- 4.24 Xana Mthovu a tirha ntirho muni? (1)

NTSENGO WA XIYENGE XA D: [40]

XIYENGE XA E

XIVUTISO XA 5

Xa mina i Tinyeleti: Freddy Rikhotso

- 5.1 Vula Masungulo ya Ntsheketo. (2)
- 5.2 Vula Madlayisetelo ya Ntsheketo na leswaku ya vula yini? (3)
- 5.3 Ku tsheketiwa hi nkarhi muni? (1)

- 5.4 Hikokwalaho yini ku tsheketiwa hi nkarhi lowu boxeke eka 5.3? (2)
- 5.5 Xana ku va ku humelele yini loko ko kala ku tsheketiwa ninhlikanhi? (2)
- 5.6 I mani a tsheketaka naswona u tsheketela vamani? (2)
- 5.7 Xana loko ku tsheketiwa majaha na vakhalabya va va vatshame kwihi? (1)
- 5.8 Hikokwalaho ka yini loko hi tsheketa hi pfa hi yimbelela xinsin'wana? Boxa swilo swinharhu. (3)
- 5.9 Xana mitsheketo leyi landzelaka i ya muxaka muni?
- 5.9.1 Swihandza-matala. (2)
- 5.9.2 Nyama ya swisuti. (2)
- 5.10 Boxa dyondzo leyi u yi kumeke eka mitsheketo leyi nga ka 5.9.1 na 5.9.2. (4)
- 5.11 Hlaya marito lama nga laha hansi ivi u hlamula swivutiso.

Nkombo wa miti yi hlaseriwile hi mati ni maribye hi nkarhi lowu vanhu a va etlerile.

- 5.11.1 Xana i mani muteki wa swifaniso leswi hi swi voneke swa ntshava leyi nga mbundzumuxiwa hi mpfula. (1)
- 5.11.2 Xana mpfula leyi yi nile hi lembe rihi? (1)
- 5.11.3 Boxa nhlayo ya vavasati lava nga khandziya ntshava, naleswaku a va tshama ka hosi mani? (2)
- 5.11.4 Xana va fike va endla yini enhlohlorhini ya ntshava? (2)
- 5.11.5 Xana Vavhenda a va hamba va endla yini eka ntshava leyi? (2)
- 5.11.6 Xana mpfula yi nile hi nkarhi muni? (2)
- 5.11.7 Xana xinambyana lexi nga pfuriwa hi ndhambi a xi cheleta nambu wihi? (2)
- 5.11.8 Boxa vito ra nkwama lowu nga simekiwa ku phalala mindyangu leyi lahlekeriweke. (2)
- 5.11.9 Xana mindyangu leyi nga pona ku khukhuriwa yi rhurhele kwihi? (2)

NTSENGO WA XIYENGE XA E: [40]

NTSENGO: 80